

Den preussiske Skattereform.

Af

cand. polit. **Adolph Jensen.**

Den 5te Juli f. A. sluttedes den preussiske Landdag, efter at den ved Vedtagelsen af 3 Love om Ophævelse af visse direkte Statsskatter, om Indførelse af en Formueskat og om Ordningen af de kommunale Skatter havde fuldført et stort og betydningsfuldt Lovgivningsarbejde paa Stats- og Kommunebeskatningens Omraade. Den saaledes tilendebragte preussiske Skattereform er af ikke ringe theoretisk Interesse, fordi den har bragt adskillige Principspørgsmaal under Debat; men navnlig turde den her tilvejebragte praktiske Løsning af Spørgsmaalet om Kommunebeskatningen fortjene Opmærksomhed ogsaa hos os, hvor dette Spørgsmaal allerede længe har været aktuelt, og hvor Kravene paa Reformer — i meget forskellige Retninger — bestandig komme stærkere frem.

Jeg skal i det følgende søge at gøre Rede for den Forandring, de preussiske Beskatningsforhold ere undergaaede dels ved de i 1891 emanerede Love om Reformer af Indkomstskatten og Næringskatten til Staten og dels ved de tre ovenomtalte, i sidste Landdags-samling vedtagne Love. Med Hensyn til Indkomst-

skatten skal jeg dog fatte mig i stor Korthed, idet jeg henviser til Kontorchef Emil Meyers udførlige Artikel om dette Emne i nærværende Tidsskrift (Aargang 1892 S. 94 ff.).

Den tidligere Ordning og dens Mangler.

I.

Det finansielle er vel nok det Felt af Staternes Virksomhedsomraade, om hvilket det i højeste Grad gælder, at enhver Tid er bunden ved den historiske Forbindelse med Fortiden, saa at der saa at sige aldrig skabes nogen ny Helhed paa dette Omraade. Det preussiske Skattesystem, saaledes som det var før Reformen, var da ogsaa — ligesom de fleste andre Landes — bygget op i Tidernes Løb paa Ruinerne af Fortidens Skatter. Preussens Skattehistorie er ikke fattig paa Reformers; tværtimod: Statslivets hurtige Udvikling har med bydende Nødvendighed krævet en hyppig Forandring af de Forhold, der vedrøre de offentlige Indtægter, og der var kun en enkelt Skat (Nærings-skatten), som i alt Fald i visse Henseender maatte siges at have overlevet sin Tid. Men trods disse hyppige Ændringer af snart den ene snart den anden Del af Systemet, kunde dette dog ikke siges at være tilfredsstillende. Der klæbede vedblivende adskillige Mangler ved de enkelte Skatter, men frem for alt trængte Helheden, Systemet, til en grundig Reform, — eller rettere: der trængtes til et helt nyt System.

Foruden de indirekte Statsskatter, som ikke berøres af Reformen, har den preussiske Stat hidtil op-

krævet en Indkomstskat, en Grundskat, en Bygningskat og en Næringskat*). Indkomstskatten, som i flere Henseender var uheldigt ordnet, undergik i 1891 en grundig Reform (se den foran citerede Artikel), uden at man dog naaede til et fuldt ud tilfredsstillende Resultat. Skatten hviler nemlig, ogsaa i sin nye Form, lige haardt paa alle Arter af Indtægt, medens efter rigtige Beskatningsgrundsætninger den Indtægt, der hidrører fra Besiddelsen af Kapital i en eller anden Form, bør beskattes stærkere end Arbejdsindtægt. Denne Mangel ved den nye Indkomstskat var det Regeringens Hensigt at afhjælpe ved at indføre Beskatning af Arv i lige Linje og mellem Ægtefæller (som Supplement til den bestaaende Skat af fjærnere Slægtninges og Ubeslægtedes Arv), men et hertil sigtende Forslag blev ikke vedtaget af Landdagen. Nu er den stærkere Beskatning af Ejendomsindtægten iøvrigt opnaaet paa anden Maade, hvorom nærmere nedenfor.

Grundskatten opkræves i Henhold til et Kataster, som er udarbejdet efter Hensynet til Jordernes formodede Nettoudbytte under en Middel-Kulturstand. Katastret er altsaa fast, saa at Skatten ikke kan følge Bevægelserne i Udbyttet. Foruden denne Fejl har Grundskatten endnu den Mangel, at den ikke tager Hensyn til Prioritetsgælden.

Bygningsskatten paalignes principielt efter Lejeværdien, idet denne — hvor det er muligt — beregnes efter 10 Aars Gennemsnit; hvor dette ikke lader sig

---

*) Endvidere en Bjergværksafgift og en Jernbanefgift. Disse to mindre betydelige Skatter lades her som i det følgende ude af Betragtning.

gøre, ansættes Skatten i Henhold til en Klassificering efter ydre Kendetegn. Matriklen revideres hvert 15de Aar. Denne Skat turde være den mest rationelle af de preussiske Udbytteskatter.

Hvad endelig Næringskatten angaar, saa trængte den unægtelig i høj Grad til den Revision, den blev underkastet i 1891. Den omfattede med faa Undtagelser al borgerlig Næring, som den efter Arten delte i 6 Klasser. For hver af de 5 af disse Klasser fastsattes en Middelsats og en Minimumssats, men disse Satser vare forskellige efter Størrelsen af den By (Kommune eller Kreds), hvor vedkommende Næring blev drevet, samt efter Stedets mere eller mindre gunstige Afsætningsforhold, idet samtlige Lokalteter i saa Henseende vare delte i 4 Grupper. Antallet af de til hver Næringsklasse hørende Næringsbedrifter blev paa hvert Sted multipliceret med den til vedkommende Næringsklasse og Sted svarende Middelsats, og det udkomne Beløb repareredes ved Skøn paa de enkelte Bedrifter. Kun Transportindustrien (den 6te Næringsklasse) beskattedes overalt ens efter Hensynet til Bedriftens Omfang (Skibets Drægtighed, Antallet af Trækheste o. s. v.). Det er let at se Manglerne ved en Ordning som denne. Inddelingen af Næringerne efter Hjemstedets Størrelse og Afsætningsforhold var vist overmaade rationel for et halvt Aarhundrede siden, men Kommunikationsmidlernes Udvikling har helt borttaget Forudsætningen for en saadan Ordning. Idet nutildags alle større Bedrifter arbejde for et Marked, hvis Grænser naa langt ud over Hjemstedets Omraade, maatte denne Klassificering hidføre en Ulighed i Beskatningen, som i Reglen var til Gunst for de store

Næringsdrivende. Dernæst medførte ogsaa Klassificeringen efter Erhvervenes Art (uden Hensyn til deres Udbytte) en meget ulige Fordeling af Skattebyrden. Hvis der f. Ex. i to Byer med samme Middelsats i en vis Næringsklasse fandtes lige mange Næringsdrivende, saa vilde i disse Byer det samme Beløb være at reparere paa de paagældende, selv om Erhvervets Gennemsnitsudbytte i den ene By maaske var dobbelt saa stort som i den anden. Næringsskatten variede da ogsaa faktisk fra 1 pro mille (!) til over 2 pCt. af Nettoudbyttet. Endelig var der en Del Næringer, som ikke lod sig bringe indenfor Klasseskemaets Rammer, og som derfor bleve skattefrie.

Det vil af det foranstaaende fremgaa, at de hidtidige direkte Statsskatter i Preussen i høj Grad trængte til Forbedringer; men — som berørt — var det dog maaske nok saa meget det hele System, der gav grundet Anledning til Utilfredshed.

Hvilke vare da Systemets Mangler? De Fordringer, man maa stille til et rationelt Statsskattesystem, kunne formentlig i Korthed udtrykkes saaledes: Skattesystemet bør være saaledes ordnet, at det gennem en ligelig Beskatning af alle Borgere i Forhold til hver enkelt's Ydelsesevne bringer Dækning for Statskassens i Almindelighed jævnt stigende Udgifter, og derhos er af en saadan Bevægelighed, at det hurtigt og let kan bringes til under ekstraordinære Forhold at fyldestgøre ekstraordinære fiskale Krav.

At Systemet ikke opfyldte Fordringen om en ligelig Beskatning, kan let paavises. Principet var jo dette, at enhver skatteskyldig Person skulde rammes først af Indkomstskatten og dernæst af Erhvervsskattesystemet.

Medens nu den første — i hvert Fald i sin nyeste Form — maatte siges nogenlunde at fyldestgøre Fordringen om en ligelig Fordeling af Byrden, lod Erhvervsbeskatningen i saa Henseende meget tilbage at ønske. Allerede den Omstændighed, at Skatteansættelsen i de forskellige Erhverv skete efter forskellige Principer (ved Grundskatten ved et fast, uforanderligt Kataster, ved Bygningsskatten i Forhold til Lejeværdien og ved Næringsskatten efter Hensyn, som kun meget indirekte stode i Forbindelse med Udbyttets Størrelse), maatte nødvendigvis medføre, at de enkelte Erhverv bleve ulige stærkt beskattede. Men dertil kom, at der var en enkelt Indtægtskilde, som aldeles ikke blev ramt af denne Del af Skattesystemet, idet der ikke fandtes nogen Skat paa Besiddelsen af Kapital i snævrere Forstand. Mangelen af en Kapitalrentebeskatning var jo i og for sig en Inkonsekvens, som direkte blev en Ubillighed mod de erhvervdrivende Skatteborgere, men indirekte medførte den yderligere den Ulempe, at det blev umuligt ved Erhvervsskatterne at tage Hensyn til den i Bedriften indestaaende laante Kapital. Med andre Ord: Ejeren af Bedriften kom til at betale Skat ikke blot af det Overskud, han selv tjente, men ogsaa af Prioritetsrenterne, som gik i Pantekreditorernes Lommer. Naar det endvidere erindres, at den mobile — og altsaa skattefri — Kapital har en Tendens til at voxe hurtigere end den ubevægelige, kan der næppe være nogen Tvivl om, at den formelle og statistisk paaviselige Ulighed i Beskatningen yderligere forværredes ved denne Lagune i Erhvervsskattesystemet.

Fordringen om Beskatning af Borgerne i Forhold

til Ydelseevnen er fremgaaet af følgende Betragtning. Et Lands offentlige Udgifter kunne henføres til to Grupper: dels saadanne, der ere nødvendige til Fyldestgørelsen af Statens almindelige Pligter som Stat (de egentlige Statsformaal) og dels saadanne, som anvendes til Tilvejebringelse af en Række af Institutioner og Goder, som i Almindelighed kun bestemte Kredse af Borgere fuldt ud kunne drage Nytte af. Til den første Gruppe henhører f. Ex. Udgifter til Justitsforvaltningen, til Hærvæsenet, til det højere Undervisningsvæsen osv. Til den anden Gruppe hører bl. a. Udgifter til det lokale Kommunikationsvæsen, Belysning og Vandforsyning, tekniske Fagskoler o. l. I Almindelighed er Ordningen nu den, at medens Staten selv paatager sig at drage Omsorg for Udførelsen af den første Gruppe af Foranstaltninger, henviser den de øvrige til Varetagelse af de mindre Samfund, Kommunerne. Hermed være ikke sagt, at Kommunerne ikke kunne have Stats-Funktioner; de kunne i alt Fald meget vel have Funktioner af samme Art som de, der henhøre under Statens almindelige Virksomhedsomraade; men i det store og hele vil Delingen af den offentlige Virksomhed være den overfor angivne. Men ligesom dette fra et theoretisk Synspunkt medfører en Forskel i Begrundelsen af Borgernes Bidrag henholdsvis til Staten og til Kommunen, saaledes vil det give den praktiske Finanspolitiker Anledning til at gaa forskelligt frem med Hensyn til Valget af Skatter og Skattesystem, alt eftersom det gælder om at tilvejebringe Stats- eller Kommuneindtægter. De egentlige Statsfunktioner udføres nemlig ikke i den ene eller den anden Borgers Interesse, de udføres ikke for denne eller hin Sam-

fundsklasses Skyld, men de udføres i alles Interesse — for Statens egen Skyld. Heraf følger, at Statsskatterne maa betragtes som Tvangsbidrag, for hvilke der ikke kan paavises nogen mere retfærdig Maalestok end Ydelsesevnen. — Helt anderledes forholder det sig med Kommuneskatterne; medens vel en Del af disses Beløb i lige Grad kommer alle Skatteydere til Gode, vil paa den anden Side en meget stor Del blive anvendt til Foranstaltninger, som fortrinsvis ville være til Gavn for dem, der eje faste Ejendomme eller drive Næring i Kommunen; men heraf følger, at de kommunale Skatter bør paalignes ikke blot efter Ydelsesevnen men tillige efter Hensynet til de enkelte Borgeres Interesse i de kommunale Foranstaltningers Udførelse.

Spørger man nu, om det før Reformen bestaaende direkte Statsskattesystem opfyldte denne Fordring, at beskatte efter Evnen, maa Svaret afgjort være benægtende. Vi have set, at Indkomstskatten var den eneste af Systemets Skatter, der hvilede nogenlunde ligeligt paa alle; men med Hensyn til Erhvervsbeskatningen er det paavist, hvorledes der indenfor de enkelte Skatter var store Uligheder i Byrdens Fordeling; vi saa tillige, at den samme Fejl klæbede ved Erhvervsbeskatningen som Helhed betragtet; men dette, at Byrdens Fordeling er ulige, vil jo sige, at den ikke er proportional med det Udbytte, Erhvervet afkaster, d. v. s. med Nettoindtægten, som er det almindelige Maal for Skatteevnen. Denne Mangel ved den preussiske Erhvervsbeskatning er imidlertid ikke af en saadan Natur, at den vilde kunne afhjælpes ved en Reform af de enkelte Skatter; den er saa at sige principiel. Erhvervsskat-

terne tilsigte i Virkeligheden ikke en Fordeling af Byrden i Forhold til Evnen, eller selv om man har villet en saadan Fordeling, ere disse Skatter dog ude af Stand til i Længden at bevare den, fordi Fordelingsgrundlagene ere saa forskelligartede, og de Forudsætninger, hvorpaa det hele System bygges op, saa foranderlige, at en tilstrækkelig hyppig Revision af de paagældende legislative Bestemmelser af praktiske Grunde bliver umulig. Kun hvis man ordner Erhvervsbeskatningen paa lignende Maade som i den engelske »income — and property — tax«, tør man gøre Regning paa gennem længere Tidsrum at beholde en liggelig Beskatning i Forhold til Evnen; men saa er man rigtignok ogsaa kommet et godt Stykke bort fra Erhvervsskatternes Princip og nærmer sig Evnebeskatningens Ideal, Indkomstskatten.

Der staar endnu tilbage at omtale den Mangel ved det preussiske Skattesystem før Reformen, at det savnede den fornødne Elasticitet. Saalænge Samfundsudviklingen beholder den Retning, den nu i Aarhundreder har haft, vil Staten stille større og større økonomiske Krav til Borgerne. Statens Skattesystem maa derfor — hvis det ikke efter forholdsvis kort Tids Forløb skal blive ubrugeligt — være et saadant, at der kan paaregnes en jævnt stigende Indtægt for Statskassen. Men denne Fordring fyldestgøres kun af Indkomstskatten. Grundskatten opkræves med et fast Beløb; Bygningsskatten er vel stadigt stigende, men Stigningen er ikke jævn paa Grund af de 15aarige Revisionsperioder; Næringskatten endelig var i dens gamle Form vel stigende, men paa Grund af dens irrationelle Paaligningsmaade langt fra i Forhold til Stig-

ningen i Statskassens Behov; i dens nye Form (hvorom nærmere nedenfor) vil dens Udbytte vel variere fra Aar til Aar, men Bevægelsen vil sandsynligvis ikke blive en jævn Stigning, idet den snarere vil have en Tendens til at følge Bevægelsen i Forretningslivets Konjunkturer. — Mangelen paa Elasticitet i Skattesystemet vil naturligvis være særlig skæbnesvanger i det Øjeblik, da Staten befinder sig i en Nødstilstand (f. Ex. under Krig). Det behøver næppe nærmere at paavises, at den naturlige Udvej i et saadant Tilfælde, nemlig en Forhøjelse af Indkomstkattens Procent, i betænkelig Grad vilde forrykke Skattebyrdens Fordeling til Skade for de Samfundsklasser, hvis Indtægt væsentlig er Arbejdsindtægt og til Gunst for Grundejerne og de Næringsdrivende.

Var saaledes det preussiske Statsskattesystem før Reformen i mange Retninger i og for sig uheldigt, saa bleve Ulemperne saa meget mere følelige paa Grund af den Forbindelse, der bestod mellem Statens og Kommunernes Skatter. Men inden jeg gaar nærmere ind paa dette specielle Forhold, skal jeg i Korthed angive Grundtrækkene i den hidtil bestaaende Lovgivning om Kommunernes Beskatningsforhold.

II.

De kommunale Indtægtskilder ere dels saadanne, som Kommunerne skaffe sig ved at drive Erhvervsvirksomhed af forskellig Art og dels saavel indirekte som direkte Skatter. Disse ere Hovedindtægterne, men desuden kan der indenfor visse Grænser opkræves Gebyrer og særlige Tvangsbidrag til Vejanlæg og

desl. fra saadanne Beboere af Kommunen, som ere særlig interesserede i de vedkommende Foranstaltninger. Det er foran berørt, at den sidstnævnte Art af Indtægter af principielle Grunde anbefale sig til Anvendelse i Kommunernes Tjeneste. Ikke desto mindre er det først ved den nye Landkommunallov for de østlige Provinser af 1891 og ved den nu vedtagne Lov om Kommunebeskatningen at Kommunerne i saa Henseende have faaet nogenlunde frie Hænder. Med Hensyn til de indirekte Skatter ere Kommunerne dels ved den preussiske Lovgivning, men navnlig ved Rigslovgivningen i høj Grad bundne i deres Valg af Beskatningsobjekter. Indtægterne af de kommunale indirekte Afgifter indbragte da ogsaa i de sidste Aar gennemsnitlig kun c. 3⁰/₁₀ af det samlede Skattebeløb. Det fremgaaer heraf, at de direkte Skatter maatte være den betydningsfuldste af de kommunale Indtægtskilder. Direkte Skatter kunne opkræves dels som Tillægsafgifter til Statsskatterne og dels som særlige kommunale Skatter; — den første Form er den langt overvejende. — Som en særlig Indtægtskilde for Kreds-kommunerne maa endelig nævnes det Beløb af Preussens Andel i Rigestolden af Korn og Kvæg, hvormed denne overstiger 15 Millioner Mark. Dette Beløb, som i 1891—92 udgjorde 57 Millioner Mark, skal i Henhold til den saakaldte »lex Huene« af Kredskommunerne anvendes til saadanne Formaal, som ellers vilde falde de direkte Skatter til Last.

Manglerne ved den her antydede kommunale Skatteordning ere navnlig følgende.

Den hele Ordning hviler paa et urigtigt Princip, — eller maaske rettere: den mangler ganske Princip.

Skattefordelingen bør ske dels i Forhold til Ydernes Evne og dels i Forhold til deres Interesse (jfr. det foran bemærkede), men i Virkeligheden er det kun Indkomstskatterne, der opfylde den første Fordring, og de rent forsvindende Gebyrer eller gebyrlignende Tilskud til Vejanlæg og desl., der opfylde den sidste. Hele den store Del af Indtægterne, der opkræves i Forbindelse med og som Tillæg til Statens Erhvervsskatter, fordeles jo — ligesom de tilsvarende Statsskatter — paa en Maade, som hverken staar i Forhold til Evnen eller til Interessen.

Det kan dernæst som en Mangel ved den hidtidige kommunale Skatteordning anføres, at de indirekte Afgifter ikke kunne komme til at spille den Rolle, som de burde. Der kan indvendes adskilligt mod den indirekte Beskatning (Forbrugsbeskatningen), men selv de indirekte Skatters ivrigste Modstandere ville dog vist indrømme, at de ere at foretrække for for høje direkte Skatter. Naar det nu oplyses, at Kommunerne have benyttet Statsskatternes Grundlag til at opkræve Tillægsskatter, der i Almindelighed udgjorde for Indkomstskattens Vedkommende mellem 200 og 250 % (i enkelte Tilfælde endog indtil 670 %) og for Erhvervsskatternes Vedkommende 100—150 % af Statsskattens Beløb, saa maa det dog erkendes, at disse Skatteobjekter i mangfoldige Tilfælde vare overbebyrdede. Der er ingen Betænkelighed ved at tage 3 % af Nettoindkomsten, men forøges denne Byrde med 200 %, bliver den samlede Skatteprocent 9, hvilket grænser til det utaaelige. Det turde heraf fremgaa, at en udvidet Adgang til Opkrævning af indirekte Afgifter

maatte sættes paa Programmet for Kommuneskatternes Reform.

Hvad angaar det Kreds-kommunerne tilfaldende Overskud af Rigstolden, skal her kun bemærkes, at slige Indtægter ere principielt forkastelige, idet de let blive uøkonomisk anvendte. For al offentlig Økonomi gjælder den Hovedregel, at Indtægterne bør afpasses efter Størrelsen af de nødvendige eller dog hensigtsmæssige Udgifter; men det er absurd at anvise en Kommune en fra Aar til Aar stærkt varierende Sum, for hvilken det overlades Kommunen selv at finde en passende Anvendelse.

Den største Fejl ved den kommunale Skatteordning var dog Forbindelsen mellem Stats- og Kommuneskatterne. Kommunerne kunne meget vel benytte Statens Indkomstansættelser som Grundlag for en Indkomstbeskatning; men der maa da — baade af Hensyn til Skattetagerne og af Hensyn til Yderne — være fastslaaet rimelige Grænser for Størrelsen af den samlede Skatteprocent; ellers bliver Følgen let, dels at Fristelsen til Defraudationer bliver for stor og dels — saaledes som det utvivlsomt har været Tilfældet i mange preussiske Kommuner — at Standsinteresserne gjøre sig for stærkt gældende i Kommunalbestyrelserne, — til Fordel for Grundejerne og de Næringsdrivende, hvilket er stik imod Theorien om en Fordeling af Byrderne under Hensyn til den individuelle Nytte. Derimod er det mindre praktisk at benytte samme Grundlag for Opkrævning af Stats- og kommunale Erhvervsskatter. Statens Skatteformer ere — og maa være — stive og ubevægelige; de ere ordnede med det hele Landomraade for Øje, uden at der er taget

Hensyn til de enkelte Egenes eller Byers ejendommelige Forhold. Men Kommunerne ere ikke vel tjente med at benytte saadanne skablonmæssige Skatteformer, der skære alle over én Kam; Erhvervslivet har efter de lokale Forhold mangfoldige Former, og en rationel Kommunebeskatning kræver netop en særlig Hensyn-tagen til Erhvervslivet d. v. s. til Skatteobjekterne: fast Ejendom og borgerlig Næring.

Reformen. De enkelte Skattelove.

III.

Det første Skridt til Gennemførelsen af den nye Skatteordning gjorde den preussiske Regering i 1890 ved Forelæggelsen af Lovforslag om Indkomstskatten, om Arveskatten og om Næringsskatten. Kun to af disse Forslag traadte ud i Livet som Love, idet Forslaget om en Udvidelse af Arveafgifterne forkastedes af Landdagen. Ved de to nye Skattelove, som begge emaneredes under 24. Juni 1891, var der vel allerede opnaaet store Fordele i Henseende til de paagældende Skatters Fordeling og til deres Udbytte for Statskassen, men Forkastelsen af Forslaget om Arveskatten bevirkede dog, at Regeringen maatte være betænkt paa Tilvejebringelsen af et andet Grundlag for Reformens videre Gennemførelse. Den tilsigtede Beskatning af Arv i lige Linie og mellem Ægtefæller havde et tredobbelt Formaal: dels vilde man derigennem raade Bod paa den Mangel ved Indkomstskatten, at denne rammer Arbejdsindtægt lige saa haardt som Kapitalindtægt; dels vilde man gennem Arveskatten opnaa en skærpet Kontrol med Indkomstansættelsen; og dels

endelig skulde de forøgede Statsindtægter gøre det muligt for Staten helt at skille sig af med det uheldige Erhvervsskattesystem, saaledes at Kommunerne kunde faa dette til fri Raadighed. Arveskatten havde imidlertid paa Landdagen mødt en saa energisk Modstand, at ethvert nyt Forsøg paa ad denne Vej at opnaa det tilsigtede paa Forhaand maatte erklæres for frugtesløst. Spørgsmaalet blev da løst paa anden Maade, idet Landdagen i den nys afsluttede Samling foruden Lovene om Erhvervsskatternes Overførelse til Kommunerne og Ordningen af disses Beskatningsforhold vedtog en ny Lov om Opkrævning af Formueskat til Staten.

Om Indkomstskatten af 1891 kun et Par Bemærkninger. Loven bestemmer, at kun 80 Millioner Mark af Skattens Beløb skal anvendes til almindelige Statsformaal, medens det overskydende Beløb frigøres for dermed at muliggøre Erhvervsskatternes Overførelse til Kommunerne. Da Indkomstskatten efter Ansættelsen for 1892—93 giver et Skattebeløb af ialt 124 Millioner Mark, bliver der altsaa allerede for dette Aar 44 Millioner til Disposition for det nævnte Formaal. Dette Resultat har sikkert overtruffet de dristigste Forventninger.

For at karakterisere Forskellen mellem Skattebyrdens Fordeling efter den gamle og den nye Lov skal jeg anføre følgende Forholdstal. Af Klasseskattens og den klassificerede Indkomstskats samlede Beløb hidrørte i 1891—92: 59 % fra Indtægter under 6000 Mark, 27 % fra Indtægter mellem 6000 og 36000

Mark og 14 % fra Indtægter over 36,000 Mark, medens de tilsvarende Procenttal for den nye Indkomstskats Vedkommende i Skatteaaret 1892—93 ere henholdsvis: 45, 30 og 25. Det relativt demokratiske i den nye Lov træder her ret klart frem.

IV.

Den nye Næringsskat har for saa vidt brudt med Erhvervsskatternes almindelige Princip, som den ikke er nogen ren Kildebeskatning. Medens det ellers hører til Erhvervsskatternes Methode at holde sig strængt til Indkomstkilden uden alle Hensyn til personlige Momenter, se vi her en Næringsskat, som ikke alene ved at anvende Progression søger at fordele Byrden paa rationel Maade, men som endog til en vis Grad faar Karakteren af en personlig Skat derved, at dens Princip er at ramme — ikke den enkelte Næringsbedrift — men som en Helhed samtlige de hos en enkelt Person forenede Næringer. Dens vigtigste Bestemmelser ere iøvrigt følgende.

Skattepligtig er enhver Næringsdrivende, hvis aarlige Indtægt overstiger 1500 Mark, eller hvis Anlægs- og Driftskapital overstiger 3000 Mark; (den ældre Skat kendte derimod ikke til Skattefrihed). Skatteobjekterne deles efter Udbyttets Størrelse og efter Anlægs- og Driftskapitalen i 4 Klasser, saaledes:

Klasse I:	{	aarligt Udbytte: 50,000 Mark eller derover eller Anlægs- og Driftskapital: 1,000,000 Mark eller derover
Klasse II:	{	aarligt Udbytte: 20,000—50,000 Mark eller Anlægs- og Driftskapital: 150,000—1,000,000 Mark

Klasse III:	{	aarligt Udbytte: 4,000—20,000 Mark
	{	eller Anlægs- og Driftskapital: 30,000—150,000 Mark
Klasse IV:	{	aarligt Udbytte: 1,500—4,000 Mark
	{	eller Anlægs- og Driftskapital: 3,000—30,000 Mark.

Skatteansættelsen sker altid i Forhold til Indtægten, men med Hensyn til Methoden er der i saa Henseende en Forskel mellem den første Klasse og de øvrige. I Klasse I svares i Skat.

af Indtægter mellem 50,000 og 54,800 Mark:	524	Mark	aarlig
- — — 54,800 - 59,600 —	572	—	—
- — — 59,600 - 64,400 —	620	—	—

og saa fremdeles, idet Intervallerne bestandig ere 4,800 Mark og Skatten 1% af Middeltallet mellem Intervallets Ydergrænser. For hver af de øvrige Klasser er der fastsat en Middelsats, nemlig

for Klasse II:	300	Mark	aarlig
- — III:	80	—	—
- — IV:	16	—	—

Denne Middelsats bliver indenfor hver Skattekreds multipliceret med Antallet af Skattepligtige i hver Klasse, og det derved udkomne Beløb reparteres endelig i Forhold til Aarsudbyttet, dog saaledes, at Skatten ikke maa overstige 1% af dette.

For Klasse I udgør hver Provins, for Klasse II hvert »Regierungsbezirk« og for Klasserne III og IV hver Kredskommune et Skattedistrikt. For hvert Skattedistrikt dannes der Skattekomiteer, hvis Medlemmer for I Klasses Vedkommende dels udnævnes af Finansministeren, som tillige beskikker Komiteens Formand, og dels vælges indenfor hver Provins af dennes »Pro-

winzialausschuss« iblandt de Skattepligtige, og for de øvrige Klassers Vedkommende vælges af og blandt de Skattepligtige i hver Klasse, medens vedkommende »Bezirksregierung« beskikker en Formand for hver Komité. Naar det udtrykkelig forlanges, skulle de Skattepligtige opgive, indenfor hvilken af de 4 Klasser deres Bedriftsudbytte eller Anlægs- og Driftskapital falder. Derimod kan der ikke forlanges nogen nøjagtig Selvangivelse.

Beværternæringen og Handelen med Spiritus i mindre Partier beskattes baade efter de almindelige Regler og desforuden med en Tillægsskat, som for de 4 Skatteklasser udgør henholdsvis 100, 50, 25 og 15 Mark; og for om muligt at indskrænke Beværtningsstedernes Antal lader Loven denne Tillægsskat ramme ogsaa de Næringer af denne Art, som ellers ifølge de almindelige Regler vilde være skattefrie, fordi deres Udbytte eller Anlægs- og Driftskapital ikke naaer det skattepligtige Minimum; Skatten er her 10 Mark aarlig.

Loven bestemmer, at hvis den første Skatteansættelse giver et Udbytte, som overstiger 19,811,000 Mark med mere end 5 %, vil Skatten være at nedsætte til dette Beløb. Den første Ansættelse (for Aaret 1893—1894) foreligger nu, og da den har givet et Resultat af omtrent 22,400,000 Mark, ville Skattesatserne altsaa blive nedsatte med over 10 %.

V.

Den nye preussiske Formueskat bærer Navnet »Ergänzungssteuer«. Hermed er dens Rolle i

Skattesystemet antydtes; den skal supplere Indkomstskatten, saaledes at der opnaas en fuldstændig og rationel Beskatning af Personerne i Forhold til Evnen. Dette Maal kunde — som foran berørt — ogsaa tænkes opnaaet ved en Udvidelse af Arveskatten, som jo i Grunden er en Art Formueskat, kun at den ikke rammer sit Objekt hvert Aar, men (med et saa meget større Beløb) gennemsnitlig hvert 30te Aar. Det maa dog her bemærkes, at naar Regeringens Forslag gik ud paa at beskatte Descendentarv med $\frac{1}{2}$ 0/0, Ascendentarv og Arv mellem Ægtefæller med 1 0/0, vilde dette ikke have været tilstrækkeligt til at indbringe det til Erhvervsskatternes Frigørelse fornødne Beløb. Af de over 100 Millioner Mark, som Erhvervsskatterne indbragte, dækkes ca. 40 Millioner af Indkomstskattens Overskud og ca. 25 Millioner af den hidtil til Bedste for Kreds kommunerne anvendte Del af Rigstolden af Korn og Kvæg; der bliver saaledes ca. 35 Millioner Mark tilbage, for hvilke der maatte gøres Udvej ved en ny Skat; men hertil vilde udkræves en Beskatning af Arv i lige Linie med 2 0/0 foruden en Forhøjelse af Arveafgiftens allerede bestaaende Satser for fjernere Slægtnings Arv. — Af de Argumenter, hvormed man bekæmpede Arveskatten, skal jeg kun fremdrage et enkelt, som her er af Interesse paa Grund af dets Forbindelse med Spørgsmaalet: Formueskat eller Arveskat? Det blev gjort gældende, at Formueskatten fra et nationaløkonomisk Synspunkt er at foretrække, fordi den ikke angriber selve Kapitalmassen, Hovedstolen, men udredes af Renterne, medens Arveskatten, fordi den opkræves mindre hyppigt, men da med større Beløb, vil blive udredet af den i Produktionens Tjene-

ste anvendte Kapital. — I Landdagens »Abgeordnetenhaus« kæmpede Mindretallet for en Arveskat, men det blev Formueskatten, der gik af med Sejren.

I Overensstemmelse med sit Formaal rammer Formueskatten alle indkomstskattepligtige fysiske Personer i Forhold til Værdien af deres skattepligtige Formue. Skattepligtig er al Formue, som efter sin Natur er bestemt til egentlig produktiv Anvendelse, — altsaa fornemmelig: Grundejendomme, Brugsrettigheder, som have Pengeværdi, alt hvad der indgaar som Bestanddele i Anlægs- og Driftskapitaler og — med de nedenfor nævnte Undtagelser — anden egentlig Kapitalformue (Fordringer, rede Penge, Kapitalværdien af periodiske Pengeydelse o. s. v.). Derimod hører til den skattefri Formue: saadant Løsøre, som anvendes til personligt og Husholdningsbrug, Kunstsamlinger, videnskabelige Samlinger o. s. v., — endvidere Pensioner, Fordringer paa Enke- og Sygekasser samt paa autoriserede Invaliditets- og Alderdomsforsørgelseskasser og endelig testamentariske Livrenter for Tyende og lign. — Med Hensyn til Behandlingen af ikke forfaldne Livsforsikringer førtes der en ret hidsig Kamp i begge Landdagens Kamre; Resultatet blev, at to Trediedele af den samlede Sum af indbetalte Præmier bliver beskattet. Hvilken financier og social Betydning dette specielle Spørgsmaal har, fremgaar deraf, at det under Forhandlingerne i Herrehuset oplystes, at den Kapital, der i Preussen er anlagt i Livsforsikringer, beløber sig til 4 Milliarder Mark.

Det er den virkelige Nettoformue, der beskattes, saaledes at der fra den samlede Sum af Aktiver fra- drages Gæld (undtagen Husholdningsgæld) og Kapital-

værdien af obligatoriske, periodiske Ydelser af Pengeværdi.

Skattefri ere:

1. Personer, hvis Formue ikke overstiger 6000 Mark,
  2. Personer, hvis Indkomst ikke overstiger 900 Mark, naar samtidig deres Formue ikke overstiger 20,000 Mark,
  3. kvindelige Personer, som have mindreaarige Familiemedlemmer at underholde, faderløse Mindreaarige samt Erhvervsudygtige — alt for saa vidt Vedkommendes Formue ikke overstiger 20,000 Mark, og deres Skatteindtægt ikke overstiger 1,200 Mark.
- Skatten opkræves med $\frac{1}{2}$ pro mille af den skattepligtige Formues Værdi i Ansættelsesøjeblikket.

Skatteansættelsen foregaar paa lignende Maade som ved Indkomstskatten, og de respektive skatteansættende Myndigheder kunne træde i Forbindelse med hinanden for paa denne Maade at tilvejebringe de fyldigst mulige Oplysninger. Med Hensyn til Selvangivelse bestemmer Loven, at de Skattepligtige ere berettigede men ikke forpligtede til at angive Størrelsen af deres Formue eller give enkelte Meddelelser om faktiske Forhold til Vejledning for Skattekommissionen. Saadanne Angivelser, som afgives under Forsikring om, at de ere stemmende med Angiverens bedste Vidende, medføre den Virkning for den Skattepligtige, at Skattekommissionen er bunden ved Angivelsen, hvis den ikke giver Vedkommende Meddelelse om, at den anser Angivelsen for urigtig, samt — hvis Tvivlen drejer sig om enkelte Meddelelser, vedrørende faktiske Forhold — begrundet denne Tvivl. I sidstnævnte Tilfælde skal der gives den

Skattepligtige Lejlighed til at erklære sig angaaende Tvivlsspørgsmaalet; undlader han da dette, eller er hans Forklaring ikke fyldestgørende, behøver Kommissionen ikke at tage Hensyn til Angivelsen. — Vi staa her overfor en Principforandring af den største praktiske Betydning. Ved alle personelle Skatter og ved alle Skatter, som mere eller mindre benytte de personelles Methode, er det svage Punkt dette: hvorledes skal man faa Skatteevnen oplyst? Det maa vist nok erkendes, at fuldt ud tilfredsstillende kan dette kun ske ved en godt kontrolleret Selvangivelse. Men dette sidste Ord har ingen god Klang i Preussen; lige til den aller seneste Tid har man med stor Energi værnet om Hemmeligholdelsen af den enkeltes økonomiske Forhold. Selve Indkomstskatten i dens tidligere Form som Klasseskat var en Tid lang lagt for Had, fordi den beskyldtes for paa en utaalelig Maade at afdække personlige Forhold, som Offentligheden ikke var berettiget til at kende, og her var dog, »jedes læstige Eindringen in die Vermögens- und Einkommensverhältnisse« forbudt. Og nu i den seneste Tid har man i Debatten om Formueskatten hørt de samme Paastande blive gentagne atter og atter; under Landdagsforhandlingerne er det blevet gjort gældende, at denne Skat vilde undergrave Krediten; i Pressen er den blevet betegnet som en Landeplage o. s. v. Men Principet om Formues- og Indkomstforholdenes Hemmeligholdelse var i Længden uholdbart; det maatte brydes, hvis man skulde opnaa en virkelig gennemført Beskatning i Forhold til Evnen; og det er nu ved 3 nye Skattelove brudt — baade i dets Almindelighed ved Ophævelsen af Forbudet mod »jedes læstige Ein-

dringen« og i dets specielle Form ved Lovenes Bestemmelser om Selvangivelse. Det er imidlertid ganske naturligt, at man med Hensyn til de sidste har iagttaget en vis Tilbageholdenhed. Ved Indkomstskatten er Selvangivelsen ganske vist obligatorisk, men den gælder kun Indtægter over et vist Minimum. Ved Næringsskatten kan den gøres obligatorisk, men kun saaledes, at Vedkommende skal oplyse, i hvilken af de 4 Skatteklasser han efter sin Indtægt og Driftskapital skal beskattes. Ved Formueskatten endelig er Selvangivelsen frivillig, men — som vi have set — præmieret med visse Fordele. Man kan muligvis indvende, at dette kun er halve Forholdsregler, hvis Fordele ere problematiske; men Begyndelsen er gjort; Braadden er brudt af Modstanden mod den tvungne Selvangivelse.

Skatteansættelsen sker for tre Aar ad Gangen, første Gang dog kun for et Aar (fra 1 April 1895).

VI.

* Loven om Ophævelse af Erhvervsskatterne til Staten danner det centrale Punkt i hele Reformen. Igennem denne Foranstaltning træder den nye Ordnings Ide klart frem: Staten vil tage Skat saavidt muligt i Forhold til Evnen; derfor beholder den af de direkte Skatter kun dem, der ramme Personerne efter det mest paalidelige Udtryk for Evnen, nemlig Indkomsten og Formuen. Derimod stilles Udbytteskatterne, som i Kommunernes Tjeneste i det mindste kunne ordnes paa en hensigtsmæssig Maade, fuldt ud til Disposition for disse. Imidlertid vedbliver

Staten foreløbig at forvalte Erhvervsskatterne i den Form, hvori de hidtil ere blevne anvendte — men til Bedste for Kommunerne. Dette er en nødvendig Overgangstilstand, indtil det er blevet muligt for Kommunerne at sætte særegne, efter de lokale Forhold afpassede Skatteformer i Stedet for de hidtil bestaaende ensartede, skablonmæssige Statsskatter. — Staten har ikke i Detaillerne villet foreskrive de enkelte Kommuner, hvorledes de skulle udnytte de dem anviste Skatteobjekter, — og deri har den handlet ret; thi her kan og bør kun et nøje Kendskab til de snævrere Samfundskredsens Erhvervsliv og øvrige private og offentlige Forhold være vejledende. Naar man holder sig dette for Øje, er det let forstaaeligt, at Lovens Bestemmelser for største Delen maa gaa ud paa at ordne Overgangen fra den gamle til den nye Tilstand. Af saadanne Overgangsbestemmelser skal her nævnes et Par, som tage Sigte paa visse særlige Forhold, vedrørende Grundskatten.

For det første findes der i enkelte Provinser særlige Fonds, de saakaldte »Grundsteuer-Deckungsfonds« og »Kataster-Erneuerungsfonds«. Som Indtægter for disse Fonds er der hidtil blevet opkrævet en Tillægs-skat til Grundskatten i de paagældende Provinser; men nu, da selve Grundskatten til Staten bortfalder, ville Fondene blive opløste, idet det førstnævnte fordeles paa Kredskommunerne og det sidstnævnte tilfalder Statskassen.

Dernæst bestemmer Loven, at de ved Grundskattereformen af 1861 som Erstatning for Ophævelsen af de indtil da bestaaende Skatteprivilegier udbetalte Summer skulle tilbagebetales Statskassen --

dog med visse nærmere angivne Modifikationer, navnlig for det Tilfælde, at Arvefald har fundet Sted. Tilbagebetalingen kan enten ske strax eller ved en $60\frac{1}{2}$ -aarig Amortisation. Om Ordningen af dette Punkt har der hersket den største Uenighed. Det blev nemlig fra den ene Side gjort gældende, at naar Staten i sin Tid udbetalte de paagældende Erstatningssummer, for at vedkommende Grundejere kunde blive holdte skadesløse for Ophævelsen af deres Privilegier, saa maatte det nu være fuldstændig berettiget, at Staten atter fordre Erstatningssummerne tilbage; thi naar selve Grundskatten bortfaldt, existerede Forudsætningen for Erstatningen ikke længere. Herimod blev der naturligvis indvendt, at Grundskatten ikke bortfalder, men at den kun bliver overført til en anden Skattetager, Kommunerne, saa at det altsaa lige saa fuldt lader sig begrunde, at Tilbagebetaling ikke finder Sted, som at Erstatningen i sin Tid overhovedet blev udbetalt. Det forekommer mig unægtelig, at man maa give den sidstnævnte Betragtning Medhold, thi om Staten selv opkræver en Skat, eller den bemyndiger Kommunen til at gøre det samme, det maa formentlig fra den Skattepligtiges Synspunkt komme ud paa et. Men selv om man foretager det Tankeexperiment, at Kommunerne lade Grunden fuldstændig ubeskattet (hvad de naturligvis ikke kunne gøre), synes det dog ikke at være ganske retfærdigt, at Staten for nogle Skatteyderes Vedkommende ophæver Grundskatten og for andres Vedkommende afløser den ved atordre dens Kapitalværdi udbetalt.

Som et Led i Bestræbelserne for at udrydde de principielle Fejl, som Udviklingen har ført med sig,

maa nævnes Ophævelsen af den foran omtalte »lex-Huene«, hvorefter en Del af Rigstolden af Landbrugsprodukter tilfaldt Kreds kommunernes Kasser. Hele Preussens Andel i denne Told skal herefter komme Statskassen til Gode. Oprindelsen til denne Overførelse af Toldindtægter er det tyske Riges Toldtarif-Reform af 1879, hvorved der tilvejebragtes saa store Indtægter, at et betydeligt Overskud kunde fordeles paa de enkelte Stater. Systemet har sine store Ulemper, og da Misfornøjelsen med det er almindelig, tør det maaske ventes, at Ophævelsen af »lex Huene« vil danne Indledningen til dets Afskaffelse ogsaa i Forholdet mellem Riget og Enkeltstaterne.

Medens Loven — som foran berørt — i det hele taget ikke giver nærmere Regler for, hvorledes Kommunerne i Fremtiden skulle ordne Beskatningen af Erhvervskilderne, gøres der dog en Undtagelse med Hensyn til den under Næringsskatten omtalte særlige Beskatning af Beværtningssteder og Handelen med Spiritus. Denne Skats Hovedformaal er jo ikke et fiskalt, men et socialt, og det gøres derfor til Pligt for Kommunerne at bibeholde Skatten i en eller anden Form, men i hvert Tilfælde saaledes, at Skattefoden bliver mindst lige saa høj, som den vilde blive ved Anvendelsen af de i Loven om Næringsskatten indeholdte Regler.

VII.

Loven om Ordningen af den kommunale Beskatning henviser Kommunerne til at skaffe sig Dækning for deres Udgifter ved: Gebyrer og »Beiträge« (d. v. s. Tilskud fra enkelte ved de kommunale For-

anstaltninger særligt begunstigede Beboere af Kommunen), dernæst ved: indirekte og direkte Skatter samt Naturalydelse. Samtlige nævnte Tvangsbidrag kunne imidlertid kun opkræves, for saa vidt som Kommunernes egne Formues- og Erhvervsindtægter ere utilstrækkelige (hvad ganske vist altid vil være Tilfældet). Af Tvangsbidragene komme atter Skatterne i anden Linie. Endelig maa direkte Skatter kun anvendes, for saa vidt de bestaaende indirekte Afgifter ikke give fuld Dækning for det manglende Beløb; derimod bestaar der ingen Pligt for Kommunerne til at indføre nye indirekte Afgifter. Af direkte Skatter kan der opkræves saavel Indkomstskat som Erhvervsskatter. Indkomstskat skal i Almindelighed opkræves som Tillæg til Statens. Erhvervsskatterne kunne ligeledes benytte de hidtil bestaaende Statsskatters Grundlag, men det forudsættes, at der indføres mere rationelle Former.

Ved Tilladelsen til (og Paabudet om) at opkræve Gebyrer og »Beiträge« er der aabnet Kommunerne udvidet Adgang til Indtægtskilder, som — uagtet de jo ganske særlig ere paa deres Plads i de kommunale Budgetter — hidtil kun have været udnyttede i meget ringe Omfang. Medens Loven her saa at sige har givet Kommunalbestyrelserne carte blanche, har den derimod ikke kunnet gøre dette med Hensyn til de indirekte Afgifter. Her træder nemlig Rigslovgivningen hindrende i Vejen, idet denne sætter temmelig snævre Grænser for Kommunernes Ret til at anvende Forbrugsskatter. Der er derfor ogsaa fremkommet Forslag om, at den preussiske Regering skal søge gennemført en Ændring af Rigslovgivningen paa dette

Omraade, saaledes at navnlig de bestaaende Maximalgrænser for Beskatningen af Øl, Vin og Brændevin blive ophævede eller betydelig nedsatte. Sker dette ikke, ville de preussiske Kommuner efter som før Reformen kun i meget ringe Omfang kunne anvende indirekte Afgifter.

Med Hensyn til Valget af Former for den direkte Beskatning er der — som sagt — givet Kommunerne temmelig frie Hænder, og Lovens Bestemmelser angaaende de direkte Skatter have nærmest Karakteren af almindelige Normer til Forebyggelse af Dobbeltbeskatning samt til at forhindre en eventuel Overbebyrdelse af enkelte Skatteobjekter.

Mindst frie ere Kommunerne i Valget af Former for Indkomstbeskatningen. Det er allerede bemærket, at kommunale Indkomstskatter vedblivende kunne opkræves som Tillæg til Statens Indkomstskat, men denne Form skal derhos anvendes, hvor der ikke foreligger særlige Grunde til at fravige den. Dog er det tilladt — hvor saadant allerede tidligere har været Tilfældet — helt eller delvis at erstatte Indkomstskatten med en Udgiftsskat (Boligskat, Huslejeskat). Det tillades dernæst Kommunerne at indgaa Overenskomster med Indhavere af Bjærgværker og fabrikmæssigt drevne Erhverv om for en Række af Aar at afløse Indkomst- og Næringsskatten med et fast aarligt Skattebeløb. — For at forhindre Dobbeltbeskatning er der givet temmelig detaillerede Bestemmelser om den interkommunale Fordeling af Skatteindtægterne. De vigtigste ere følgende: Naar Forsikrings- Bank- og Kreditanstalter drive Virksomhed i flere Kommuner, tager den Kommune, i hvilken vedkommende Anstalts Be-

styrelse har sit Sæde, Skat af $\frac{1}{10}$ af Anstaltens samlede Indtægt, medens iøvrigt det i hver Kommune opnaaede Bruttoudbytte lægges til Grund for Fordelingen af de tiloversblivende $\frac{9}{10}$ af Skatteindtægten. I alle andre Tilfælde, hvor en enkelt Næringsbedrift udstrækker sin Virksomhed over flere Kommuner, bliver Skatteindtægten at fordele mellem de paagældende Kommuner i Forhold til de Summer, som i hver enkelt Kommune anvendes til Gager og Lønninger (heri indbefattet Tantième til Bedriftens Bestyrere). Naar en Skattepligtig oppebærer Indtægter, der hidrøre fra et Erhverv, som drives i en anden Kommune end den, hvori den paagældende bor, udelades disse Indtægter ved Beregningen af hans skattepligtige Indtægt i Opholdskommunen, saaledes at Indtægterne blive beskattede i den Kommune, i hvilken de fremkomme. Hvis den skattepligtige Indkomst i Opholdskommunen paa denne Maade bliver mindre end $\frac{1}{4}$ af vedkommende Persons samlede Indtægt, er Opholdskommunen dog berettiget til at beskatte en fuld Fjerdedel af den samlede Skatteindtægt, medens de fremmede Kommuner lide en tilsvarende forholdsmæssig Afkorting i det dem efter Hovedreglen tilkommende Skattebeløb.

Med Hensyn til Indførelsen af nye Grund- og Bygningsskatter giver Loven Anvisning paa at paaligne saadanne efter meget forskelligartede Hensyn. Som Matrikuleringsgrundlag kan f. Ex. anvendes: Nettoindtægten eller Brugsværdien for et eller flere Aar, Forpagtnings- eller Lejeværdien, den virkelige eller formodede (taxerede) Salgsværdi af Grunden med paaliggende Bygninger o. s. v. Hvis det findes hensigtsmæssigt, kan der ogsaa anvendes Kombinationer af

de nævnte eller andre Momenter. En vigtig Bestemmelse er det, at Grunde og Byggepladser, som paa Grund af kommunale Foranstaltninger (Gadereguleringer o. l.) faa en forøget fremtidig Værdi, strax kunne beskattes højere end de øvrige Grunde, som ikke kunne formodes at ville høste samme Fordel af de paagældende offentlige Foranstaltninger.

Ogsaa med Hensyn til Næringsbeskatningen giver Loven Anvisning paa forskellige Metoder for Skatteansættelsen. Der nævnes saaledes: Udbyttet for et eller flere Aar, Anlægs- og Driftskapitalens Størrelse, rent ydre Kendetegn paa Bedriftens Omfang o. s. v., eller flere af disse Momenter i Forening. Maaske vil man i mange Kommuner benytte det ved Stats-Næringskatten af 1891 tilvejebragte Grundlag; men det maa dog — med al Anerkendelse af denne Skats Fortrin for den tidligere højst uheldige Næringskat — fastholdes, at en Statsskat ikke let med Held lader sig overføre til en Flerhed af Kommuner, og det er derfor af stor Betydning, at Loven ikke binder Kommunerne til vedblivende at benytte dette Grundlag for Skatteansættelsen.

Der staar endnu tilbage at omtale de Bestemmelser i Loven, som regulere Skatternes Fordeling paa de forskellige Objekter. I saa Henseende bestemmes det, at de fra Staten overførte Erhvervsskatter skulle benyttes saaledes, at Indtægten ved disse Skattegrundlag bliver mindst 100 % og højst 150 % af det Beløb, der opkræves som Tillæg til Statens Indkomstskat. Saadanne kommunale Udgifter, som overvejende komme Grundejerne og de Næringsdrivende til Gode, skulle i Reglen dækkes ved Erhvervsskatterne, for saa vidt

som Dækning ikke tilvejebringes ved Gebyrer og særlige Tilskud (»Beiträge«). Grund-, Bygnings- og Næringskatterne skulle i Almindelighed opkræves med samme Procent; herfra kan der dog afviges, naar særlige Grunde tale derfor, men Grund- og Bygningskattens Procent maa aldrig være højere end det dobbelte eller lavere end det halve af Næringskattens.

VIII.

Til Slutning skal jeg fremdrage de vigtigste af de Indvendinger, der ere rejste imod Reformen.

For det første har man villet gøre gældende, at det var urigtigt at gøre de reale Skatter (Erhvervs-katterne) til Kommunernes vigtigste Indtægtskilde. Man har ikke villet anerkende, at Kommunernes Udgifter ere af væsentlig anden Art end Statens, og som Følge heraf heller ikke, at Fordelingen af Skattebyrden bør ske under passende Hensyn til de enkelte Skatte-yderes Interesse i de kommunale Foranstaltningers Ud-førelse. Det maa nu ganske vist indrømmes, at den almindelige Tendens i vore Dage gaar i Retning af en Udvidelse af Kommunernes ethiske, pædagogiske og æsthetiske Opgaver, — altsaa Virksomhedsgrene, med Hensyn til hvilke enhver Udmaaling af den enkeltes Interesse er udelukket. Det kan derfor synes absurd netop nu, da denne Tendens er den herskende, at indføre Skatteordninger, som i al Fald delvis bygge paa Forudsætningen om Byrdernes Fordeling efter Nytteprincippet. Men Sagen er den, at man allerede for 50 eller 100 Aar siden burde have indført dette Skatteprincip i Kommunerne. Naar det ikke forlængst

er sket, har dette næppe sin Grund i Mangel paa rigtig Erkendelse af det hensigtsmæssige i denne Foranstaltning. Om end til Tider doktrinære Forestillinger om Evnebeskatningens Fortræffelighed som almindeligt, alle Forhold omfattende Princip, have været dominerende i Theorien, have dog de fleste Økonomer vægret sig ved i Praxis at tage alle Konsekvenserne af Læren om Enkeltinteressernes Solidaritet. Det er langt mere de praktiske Vanskeligheder ved at forandre den én Gang bestaaende og med det hele Erhvervsliv sammenvoxede Tilstand, der her have været den afgørende Hindring. Der er dog altsaa den Sandhed i den her omtalte Indvending mod Reformens Hovedprincip, at Forandringen for saa vidt kommer for sent, som den tidligere har været mere nødvendig end nu. Iøvrigt maa det erindres, at Nytteprincippet kun skal anvendes, naar og for saa vidt en Udmaaling af Interessen kan finde Sted. De kommunale Indkomstskatter vedblive jo at bestaa, og der haves saavel i Sammensætningen af de enkelte Kommuners Skattemyndigheder som i Statstilsynet (for ikke at tale om Lovens Grænsebestemmelser) tilstrækkelige Garantier mod en alt for ensidig Bebyrdelse af de reale Skatteobjekter.

En anden Indvending er rettet mod Ophævelsen af Statens Erhvervsskatter, idet man med Føje har gjort gældende, at det er en meget betænkelig Sag at røre ved bestaaende (navnlig gamle) reale Skatter, fordi der altid er en Mulighed for, at Skatten i Tidens Løb helt eller delvis er blevet kapitaliseret og ved Ejerskifte taget med i Beregningen af den paagældende Ejendoms eller Forretnings Værdi. Det er meget vanskeligt at komme til Bunds i dette Spørgsmaal.

Et er det i Theorien at opstille en Række af Betingelser som de logisk nødvendige Forudsætninger for en Skats Kapitalisering, men noget ganske andet — og ulige vanskeligere — er det i det konkrete Tilfælde at afgøre, om og i hvilket Omfang disse Betingelser ere til Stede. Naar det imidlertid erindres, at de preussiske Erhvervsskatter til Staten hidtil gennemsnitlig ere opkrævede med følgende Procentbeløb af Netto-udbyttet: Grundskatten: $4\frac{1}{2}\%$, Bygningsskatten: 4% , Næringsskatten: efter den ældre Ordning: $1\frac{1}{2}\%$, efter den nye Ordning: 1% , medens der indenfor de enkelte Skatter (navnlig Grund- og Næringsskatten) har været meget store Afvigelser fra Gennemsnittet, og naar det endvidere holdes for Øje, at Grund- og Bygningsskatten ere over 30 Aar gamle, Næringsskatten over 70 Aar gammel, maa det vist nok siges at være sandsynligt, at i al Fald en Del af de saaledes bestaaende Uligheder i den hele Erhvervsbeskatning i Tidens Løb ere blevne udlignede gennem Køb og Salg. Hvis der altsaa virkelig var Tale om en egentlig Ophævelse af de paagældende Skatter, kunde Sagen maaske være betænkelig nok; men det, som her sker, er jo ikke en Ophævelse af Skatterne, men kun en Overførelse til en anden Skattetager, og dette forringer i høj Grad Betydningen af den rejste Indvending. Det skal ganske vist indrømmes, at denne Overførelse af de reale Skatteobjekter til Kommunerne i sig rummer Muligheden for, ja endog — i Følge den Tanke, der ligger til Grund for Forandringen — ligefrem forudsætter en Forstyrrelse af det hidtil bestaaende Fordelingsforhold. At dette for de enkelte Skatteydere vil medføre snart en Fordel og snart en Byrde, som

de ikke havde paaregnet, da de bleve Ejere af de paagældende Ejendomme, er sikkert nok; men saadanne uheldige Konsekvenser følge næsten altid store og gennemgribende Samfundsreformer. Hvis man er alt for skaansom overfor Enkeltinteresserne, tvinges man til at lade Udviklingen staa stille. Men vil man fremad til en ny og bedre Tilstand, saa maa der ofres noget, og det bliver da den praktiske Politik's Opgave ved lempelige Overgangsbestemmelser at skaane den enkelte saa meget, som Hensynet til det hele tillader.

Større Betydning har den Indvending, at det System af Erhvervsskatter, der stilles til Disposition for Kommunerne, er ufuldstændigt, idet der savnes ethvert Middel til at ramme den mobile Kapital i samme Forhold som den immobile. Nu kan man maaske sige, at den førstnævnte Art af Kapital netop ved Kommunebeskatningen skal behandles lempeligere end den sidstnævnte, fordi Besidderen af Obligationer og Aktier ikke i samme Grad som Grundejeren og den Næringsdrivende høster Fordel af største Delen af de kommunale Foranstaltninger. Men saa kommer Indvendingen frem i en anden Form. En Del af de kommunale Skattebeløb skulle jo dog paalignes efter Evneprincippet. Dette sker hovedsagelig ved Indkomstskatten; men da en Kapitalindtægt har større Skatteevne end en Arbejdsindtægt af samme Størrelse, og da Indkomstskatten skærer alle Arter af Indtægter over én Kam, vil det ses, at Kapitalisten ogsaa her nyder en Begunstigelse. I Stats-Skattesystemet er der raadet Bod paa denne Ulempe ved at supplere Indkomstskatten med en Formueskat. De samme Hensyn, som her have været raadende, synes unægtelig at tale for paa

en eller anden Maade at gøre det muligt for Kommunerne at beskatte Besiddelsen af mobil Kapital.

I det foranstaaende Referat af Loven om Kommunebeskatningen er det anført, at Indkomstskatten kan erstattes af Udgiftsskatter i de Kommuner, hvor saadant hidtil har været Tilfældet. De »Udgiftsskatter«, som her bliver Tale om, ere dels egentlige Huslejeskatter og dels mere primitive Boligskatter, paalignede efter rent ydre Kjendetegn paa Boligens Kostbarhed. Det er ikke til at undres over, at Bestemmelsen om Kommunernes Ret til i Fremtiden at bevare disse Skatteformer har mødt betydelig Modstand; thi selv den rene Huslejeskat vil i Almindelighed være et meget ringe Surrogat for en Indkomstskat. Det skal indrømmes, at en Beskatning efter Udgiften til Husrum kan ordnes saaledes, at den kommer til at ramme Flertallet af Skatteyderne nogenlunde i Forhold til Evnen, men dels vil en saadan Ordning kræve et langt mere kostbart og besværligt Apparat end den simple Paaligning af en Tillægsprocent til Statens Indkomstskat, og dels vil det vanskelig kunne undgaas, at visse Næringsdrivende, som ere nødte til at bruge store Lokaler, herigennem blive uforholdsmæssig bebyrdede. Hertil kommer, at Skatter paa Brugen af Husrum nødvendigvis maa være upopulære i en Tid, da man af socialpolitiske og hygiejniske Hensyn energisk tilstræber en Forbedring af Beboelsesforholdene for de bredere Samfundslag. Det lykkedes ikke Landdagens Deputeretkammer at gennemføre en Bestemmelse om disse Skatters Ophævelse senest Aar 1900, men Opinionen imod dem var saavel i Kammeret som i Pressen saa stærk, at man tør slutte, at Kommunerne kun i ringe

Omfang ville gøre Brug af den dem ved Loven indrømmede Ret til at lade saadanne Skatter opkræve i Fremtiden.

Foruden de nævnte rent saglige Indvendinger mod Reformlovenes Bestemmelser er der fremkommet Indvendinger af politisk Natur. Dels har man gjort gældende, at det er et uberettiget Indgreb i Kommunernes Autonomi, naar Statsmagten her foreskriver dem, hvilke Skatter de skulle opkræve, og dels har man protesteret mod den udstrakte Anvendelse af Statens Tilsynsret, som hjemles ved Loven om Kommunebeskatningen. Da disse Spørgsmaal have en statsretlig Side, som det ikke her er Stedet at komme ind paa, skal jeg indskrænke mig til at bemærke følgende: Det synes at være lidet betimeligt at nære Bekymring for Kommunernes Selvbestemmelsesret i et Øjeblik, da Statsmagten giver disse Samfund en saa stor og betydningsfuld Opgave som den at tilvejebringe en selvstændig, efter de lokale Forhold afpasset Finansordning; man erindre, at medens Kommunerne tidligere i det væsentlige vare henviste til at benytte Statsskatternes Grundlag, aabnes der nu en vid Mark for Nydannelse paa de kommunale Erhvervsskatters Omraade. Og hvad Statstilsynet angaar, da ses det ikke, at den nye Lov væsentlig har forandret dette Forhold, om den end maaske ved en noget hyppig Gentagelse af det odiøse Ord »die Aufsichtsbehörde« noget skarpere end tidligere har bragt Statens Kontrolmyndighed i Erindring.

Bismarck har en Gang, da han i den tyske Rigsdag vilde advare mod en alt for vidt dreven national-

økonomisk Theoretiseren, henledet Opmærksomheden paa, at Male- og Slagteskattens Ophævelse i sin Tid fik en ganske anden Virkning, end man havde tænkt sig; ingen havde tvivlet om, at Brød- og Kødpriserne paa Grund af den nævnte Foranstaltning vilde falde; men Følgen blev en helt anden, nemlig en Stigning i Antallet af Bagere og Slagtere. Naar Virkningerne af en saa simpel og lidet omfattende Foranstaltning som den her nævnte ikke kunde forudses, er det sandsynligt, at den nye Reform af hele det preussiske Skattevæsen ved at træde ud i Livet vil berede baade Lovgiverne og Skatteborgerne mange Overraskelser, saa meget mere, som det jo endnu ikke kan vides, hvorledes Kommunerne endelig ville ordne deres Skatteforhold paa de nye Grundlag. Saa meget tør man dog sige, at i det store og hele vil Reformen bevirke en mere principrigtig Fordeling af de offentlige Byrder, — og dette er jo dog i Korthed det Maal, man har villet naa.

Det er Preussens Finansminister, Miquel, der ved at gennemføre det her skildrede store Lovgivningsarbejde har erhvervet sig Ry som et ualmindeligt Finansgeni. Det synes, som om der i en nær Fremtid vil blive givet denne Mand en endnu større Opgave at løse. Meget tyder paa, at det paa Dagsordenen staaende Spørgsmaal om Dækning af det tyske Riges forøgede Hærudgifter vil danne Indledningen til en Reform af det hele Rigs-Finansvæsen, og det synes utvivlsomt, at Miquel ogsaa her vil blive den ledende Aand.
